

bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi

bitig Journal of Faculty of Letters

(Cilt/Volume: 3, Sayı/Issue: 6, Aralık/December 2023)

Cumhuriyetimizin 100. Yılında Hayalimdeki Klâsik Türk Edebiyatı Derslerini Öğretmeyi Öğrenmek Üzerine Metodik Bir Yaklaşım

**A Methodical Approach on Learning to Teach Classical Turkish
Literature Lessons in the 100th Anniversary of the Republic of Turkey**

Pervin ÇAPAN

Prof. Dr.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

cpervin@mu.edu.tr

 ORCID 0000-0003-2929-5247

Derleme

Geliş Tarihi/Received: 21.12.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 21.12.2023

Atıf/Citation

Çapan, Pervin (2023), "Cumhuriyetimizin 100. Yılında Hayalimdeki Klâsik Türk Edebiyatı Derslerini Öğretmeyi Öğrenmek Üzerine Metodik Bir Yaklaşım", *bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3 (6), 99-104.

Çapan, Pervin (2023), "A Methodical Approach on Learning to Teach Classical Turkish Literature Lessons in the 100th Anniversary of the Republic of Turkey", *bitig Journal of Faculty of Letters*, 3 (6), 99-104.

Giriş

Bir insan öğrenmeyi ve özellikle ‘*öğretirken öğrenmeyi*’ hayat prensibi olarak görmediği takdirde, hayatının hiçbir evresinde öğretme işini meslek edinmemelidir. Bu cümle pek çok meslektaşım için çok iddialı olabilir. Meslek hayatında 30’lu yıllarını idrak eden bir akademisyen olarak bu benim samimi düşüncemdir. Ben öğretmen olmak için doğmuş olduğuma inanıyorum ve kendimi asla öğrenmeye kapatmadım. ‘*Bir yol bulmak, ya da bir yol yapmak*’ ancak samimiyetle ve yılmadan yeni olanı araştırıp elde edilen sonuçları, çalışılan bilim alanına uygulamakla mümkündür. Bu sebeple bilim alanımız olan Klâsik Türk Edebiyatı’nın Üniversitelerde nasıl öğretilmesi gerektiği yolundaki hayallerimi besleyen metodik yaklaşımların daima takipçisi oldum. Bu bilim alanında, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim tasarımlarının nasıl olması gerektiği üzerinde de hâlen düşünmeye devam ediyorum.

Okumalarım beni, bir bilim alanının, o alana has teorik bilgilerin öğretim tasarımını yapma; etkili öğretim ortamları oluşturarak bunları kapsayan bir süreç tasarım sistematiği kurma ihtiyacına götürdü. Bu sistematik, öncelikle öğrenmeyi etkileyecek bileşenlerin amaçlara uygun hâle getirilmesini ve bunlar arasında amaçlanan bir ilişkiler ağının kurulmasını; bilginin nasıl uygulanacağı ve uygulamanın sonuçlarının öğrencilere ve sisteme nasıl dâhil edileceği gibi hususları kapsayan bir teoriye dönüşmeliydi. Cumhuriyetimizin 100. Yılında Türkoloji teması çerçevesinde, bu işin akademik camiadaki hedeflerinin nasıl olması gerektiğini *Türk Yurdu Dergisi*’nin 429. sayısında Mayıs 2023’te, “*Klâsik Türk Edebiyatı Eğitimi ve Araştırmalarında Yeni Hedefler Üzerine*” başlıklı bir yazıda dile getirmiştım. Öğretme boyutu üzerine kaleme aldığım bu makalede ise akreditasyon sürecinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü özelinde hem yönetici hem de bölümün ve bilim alanının bir öğretim üyesi olarak önceliğimi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Programının yeniden düzenlenmesi teşkil etti. Öğrencilik yıllarımda edindiğim öğretim bilgisi eşliğinde, işin başında sistem içinde bizimle aynı eğitimi veren bölümlerin programlarını inceleyerek onlarla ortak, benzer ve farklı olduğumuz hususları belirledim. İkinci adımda zorunlu ve seçmeli ders teklifleri oluşturarak bunların tanım, alan bilgisi, amaç, kazanım, hedef ve kazandırılması gereken konu ve uygulamalar için 14 haftalık ders plânlarını yazdım. Bölüm ve Fakülte kurullarından geçerek Üniversite Senatosu’nda kabul edilen dört yıllık eğitim-öğretim programı diğer alanların da hazırlıkları ile birlikte uygulamaya konuldu. Bütün bu doğal süreçler, eğitimin teorik yapısına has temel çalışmalarımı kapsıyordu. Asıl mesele bunların uygulanması ve eğitimde ulaşılması hedeflenen amaçların öğrencilerde izlenerek değerlendirilmesine gelmişti, çünkü bu programı yazarken hedefim, öğrenenlerin kendi hedeflerini oluşturmalarını ve gerçekleştirmelerini sağlamak ve yeniden yapılandırmaktı.

Makalenin başlığında ifade ettiğim gibi, benim için aslında yazılan bu programın işleyişte ve hayal ettiğim derslerde ne şekilde ve nasıl öğretileceğinin plânlanması da son derece önemliydi. Öğrencinin, sistemin ve eğitimcinin hedeflerine erişebileceği ortak bir zemin oluşturmak için, bilim alanımızda izlenecek öğretim yönteminin daha çok *anlatım* ve onu destekleyen *problem tabanlı yöntemler* olması üzerinde yoğunlaştım.

Klâsik Türk Edebiyatı bilim alanının doğal bileşenlerini edebiyat tarihi, şair ve yazarlar üzerinden edebiyat tenkidi ve ele alınan metnin dil ve kültür tarihimiz için önemi ve özellikle incelenen metnin kendisi gibi hususlar teşkil eder ve bu genel çerçevede bölüme gelen öğrencilerin üç yıl boyunca ve altı döneme yayılan zorunlu derslerde öğrenmeleri gereken konular işlenir. Birinci sınıfın birinci döneminde giriş niteliğindeki derste alanın tanım,

kapsam, adlandırma tartışmaları, kronoloji, coğrafi alan, ilham kaynakları, nazım şekilleri, aruz, ses ve âhenk unsurlarından olan kafiye ve redif, edebî sanatlar, çağrışımlar alanları ve mazmunlar gibi temel konular genel özellikleriyle işlenir. İkinci dönemde başlayan edebiyat tarihi dersleri ardından gelen yıllarda da devam eder ve üçüncü sınıfın ikinci yarısında tamamlanır. Bu derslerde Klâsik Türk edebiyatının Orta Asya'da, İslâm medeniyet dairesinde vücut bulan ve XI. yüzyılda Karahanlı Devleti sınırları içinde Maverâünnehir'de yazılan İlk İslâmî eserler, tasavvufî geleneğin ilk ürünleri; Orta Türkçe döneminde Memluk ve Kıpçak sahasında yazılan eserler; XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu Selçuklu Devleti ve ardından Beylikler Dönemi'ndeki edebî gelişmeler; XIV. yüzyıldan başlayarak XIX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar geçen süreçte Osmanlı Dönemi edebiyatında yaşanan gelişmeler ve bunların dil ve kültür tarihimizdeki yeri, seçilen eserlerden örneklerle geniş olarak işlenir. Bu işleyişin esasını, Orta Asya/ Hâkânî Türkçesi/Çağatay Türkçesi/Kıpçak-Memlûk Türkçesi; Azerî Türkçesi ve Tarihî Türkiye Türkçesi/ Osmanlı Türkçesi'nin edebî gelişimini de kapsayan ve bu dil zenginliğinin, farklı coğrafyalarda, Türk milleti olarak idrak edilen yaklaşık bin yıllık serüveni teşkil eder. Üçüncü sınıfın altıncı yarısında da bilim alanına has kronoloji içinde geniş bir perspektifle farklı metinler okutulmak suretiyle verilen edebiyat tarihi konuları pekiştirilir. Üçüncü sınıftan itibaren alanımızla ilgili olarak yazdığım ve öğrencilerin seçimine sunulan pek çok seçmeli ders de bu teorik programı desteklemek üzere bilim alanımızın ders listesinde yer aldı.

Bu programın sağlıklı yürümesi için bölüm derslerinin ilk dört yarısına yayılan ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminin bütün dallarını kapsayacak şekilde düzenlenen Osmanlı Türkçesi dersleri ile takviye edilip beslenmesi şarttı. Bölümümüzde bu dersin konuları da bizzat tarafımdan yazıldı, yine bilim alanımızın hocaları tarafından yürütülmektedir. Buraya kadar verilen bilgiler, Üniversitemizde yürütülen ve idealize edilen zorunlu Klâsik Türk edebiyatı eğitiminin ne olduğu ve nasıl olması gerektiği üzerinedir ve asıl mesele bundan sonra başlıyor.

Böylesine idealist ve bilim alanına has meslekî endişeler dikkate alınarak yazılan bu programın nasıl işlediği ve nasıl işlemesi gerektiği bence hâlâ asıl meseleyi teşkil ediyor. Eskilerin tabiriyle 'her yiğidin ayrı bir yoğurt yiyişi' vardır. Burada dersi veren hocanın ilmi birikimi ve tecrübesi kadar, bilimsel bilgiyi yine ona has bakış açısı çerçevesinde şekillenen bir dille sunumunda farklılık göstermesi doğaldır. Göz ardı edilmemesi gereken en temel husus ise anlatılan konuların bilim alanına katkısı ve gereğinin her eğitici için aynı anlamı taşımasındadır. Bilim alanımızın akademik olarak ilk doktor ünvanlı hocası ve teorik açıdan kurucusu sayılan Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan, bu eğitimin temel iki direğinden birincisinin Osmanlı Türkçesinin tarihî süreçte yer alan bütün özelliklerinin bilinmesini; ikincisinin ise - ister nazım ister nesir olsun- ses ve âhengini teşkil ederek okuyanı doğrudan doğruya anlama götüren nazım için vezin, kafiye ve varsa redif, nesir için de seci olduğunu vurgular. Öğrenciyi anlama taşıyacak bu unsurların, az ya da çok gerekli olduğunu düşünmek, tartışmak ve iddia etmekten ziyade, bunların her hoca tarafından öğrenciye ciddiyetle öğretilmesi gerekir. Ciddiyetle diyorum, çünkü öğrencilerin bu konulardaki bilgi ve uygulamaları üzerinden ortaöğretimde edinmeleri gereken donanım ve kazanımlar maalesef hiç yok veya müfredatla ilgili problemler yüzünden yeterli değil. Eğitimde davranışa dönüştürülemediği bu bilgilerin toplumda, televizyon ve sinema gibi görsel ortamlarda dillendirilerek gereksiz olduğunun tartışılmasının, üniversitede öğrenme sürecindeki öğrencilerin bu konuları neredeyse öğrenmeme yolundaki dirençlerinde büyük rol oynadığı düşüncesindeyim. Buna meslektaşlarımızın tutumları da eklenince işin vehameti daha da artıyor. Yine gençlerin ilk ve ortaöğretim kurumlarında aldıkları derslerde denetlenmediğini düşündüğüm doğru okuma, doğru yazma ve doğru anlama konularındaki sıkıntıları da eklenince bir hazır bulunuşluktan ve farkındalıktan da söz edilemez. Okuması heceleme seviyesinde bile olmayan, kendi kelimeleri ve cümleleri ile bir metin oluşturamayan, satır sonunda hâlâ hece bölmeyi öğrenememiş sayısız öğrencimiz

var ve bizlerin bu öğrencilere aruzu değil, millî nazım ölçümüz olan heceyi ve bir şiirin duraklarını öğretmemiz de mümkün olamıyor. Bu büyük problemi bölümde yıllardır yürüttüğüm ve emek verdiğim Türkçe-Kompozisyon derslerinden biliyor ve bazı etkinlikler vasıtasıyla çözmeye çalışıyorum.

Klâsik Türk edebiyatı derslerinde okutulup incelenen metinlerin taşıdığı edebî zevkin ve değer hükmünün ortaya çıkması, her şeyden önce kelime bilgisi ve söz varlığına dayandığı hâlde, öğrencilere her yarıyılıda öğretmeyi hedeflediğimiz en az elli kelime de öğretilemiyor. Öğrencilerimizde daha ilkokuldan başlaması gereken 'kelime defteri tutma' alışkanlığı asla bir davranışa dönüşmemiştir, oysa metindeki bilinmeyen kelimelere lügatten bakılıp ait olduğu dil, dilbilim unsuru ve dilde kazandığı bütün anlamlarla bir kelime defterine yazılması gerekir. Sözlük okuma işi doğrudan sözlükten yapılmayıp internetten indirilen bir lügate havale edilince eğitim açısından beklenen hedefe varılması da mümkün olamıyor. Bir daha vurgulamak gerekirse, bir edebî metinde kelimelerin anlamları değil, kullanımları vardır. Bu sebeple metni anlamak için metindeki kelimelerin lügatteki bütün anlamlarını bilmek gerekir. Türkçemiz bir imparatorluk dilidir. Milletimiz askerî ve kültürel ilişkiler sebebiyle gittiği her yerden pek çok kelime alarak bunları diline eklemiş ve bu kelimeleri hangi dile ait olduğuna bakmadan asırlarca kullanmıştır. Bunlardan bazıları zamanla gücünü ve etkisini yitirerek unutulmuş, ancak anlam kazandığı metinlerde yaşamaya devam etmiştir. Bu sebeple günümüzde bu kelimelerin bilinmesi, asırlardır yazılan metinlerin anlaşılması yolunda, toplumdaki herkes için gereklidir. Bu şuurun kazanılmasının sadece Türklük Bilgisi eğitimi alanların sorumluluğu olduğu yolundaki görüşler ilmî olmadığı gibi, bunları kabul etmek de mümkün değildir, çünkü gündelik dil, bilim dili ve edebî dil farklı söz varlığına sahip olmayı gerektirir. Anlaşılacağı üzere, bu kelimelerin öğrenilmesi Türkçe açısından zararlı bir sonuç doğurmaz, tam tersine milletimizin düşünce ufkuyla ulaşmayı ve okunan bir metni net olarak anlamayı sağlar. Bunları bilmeyi ve bilinmesindeki zarureti işaret etmeyi Türkçeye ihanet, kullanabilmeyi de bir gösteriş alameti veya millîlikten uzaklaşıp yozlaşmak olarak görmek de kabul edilemez. Bilmek ne zamandan beri kusur sayılıyor? İnsanoğlunun düşünme gücünün sınırlarını, onun bildiği kelimelerin sayısı belirler. Bir başka ifadeyle insan dil ile değil, kelimelerle düşünür. Ahmet Haşim'in *Bize Göre* adlı eserinde yer alan "Kelimelerin Hayatı" başlıklı yazı dikkatle ve yeniden okunmalıdır. Bir sanatkâr olarak şair ve yazarların başarısı ve takdir gören üslûplarını şekillendiren yegâne unsur kullandıkları kelimelerin sayısında gizlidir. Bu durumda, Klâsik edebiyatın şair ve yazar kadrosunda yer alan isimlerin herhangi birinin yedi-sekiz bin kelimeyle düşünüyor olmasının ve yaşadığı devirde bir üst dil ile ürettiği metinlerin mânâ kâinatının genişliğinin onun için bir kabahat mi meziyet mi olduğu ortadadır. Bunu tartışmaktan daha önemli işler yapmak zamanı gelmedi mi? Dil konularında, sıkça tekrarlanan ve dede-torun ilişkileri içinde bunların zamanla birbirini anlamakta düştükleri acziyetten bahsederek havanda su dövmek istemiyorum. Kimileri de 'Yunus'un dili kendimizi ifade etmede neyimize yetmiyor?' derken meseleye 21. yüzyıldan baktıklarını ne kadar kolay unutuveriyorlar. Oysa günümüzde insanlar ve doğal olarak gençler için Yunus'un sâfi Türkçe olan şiir dilini anlamak o kadar da kolay değil. Sahî Mevlânâ neden Farsça söylemişti? Âşık Paşa ve Gülşehrî Türkçemize sahip çıkarken Şeyhoğlu Mustafa neden Türkçeyi aruza uyduramayınca özür dilemişti? Bunlar günümüzde edebiyat tarihi için bir kambur mu oldular? Yine 'Kop Dağı'nda Bir Dükkân Açarak' bu kuş uçmaz, kervan geçmez, uçurumlarla dolu mahalde zarif hanımlara ipek çoraplar satmayı plânlayan Necip Fazıl'ı anlamak da hiç mümkün görünmüyor. Nerede kaldı Necâtî'ler, Bâkî'ler, Fuzûlî'ler ve kullandığı soyut dille Türk şiirini uçurumun kenarına götürdüğü iddia edilen Şeyh Gâlip'ler; hatta Klâsik metinlerde bile örneğine zor rastlanacak çetrefil nesir diliyle Nâmık Kemâl'ler; Safâhât'ıyla Âkifler; hikâyeleriyle vazifesi milletini kendi değerleriyle yeniden inşa etmek ve aydınlatmak olan Genç Kalemler hareketinin ve Yeni Lisan'ın gözde ismi Ömer Seyfettin'ler; Yahya Kemal'ler, Attila İlhan'lar ve daha niceleri Türkçeye ihanet mi ettiler? Geliniz bizim mesleğimizi icra ederken işimize karışarak, topuğumuza kurşun

sıkmaktan ve bizleri 'anamızın ak sütü kadar helâl' güzel Türkçemize ihanetle suçlayarak töhmet altında bırakmaktan vazgeçiniz. Metinlerimizi çağdaş zamanlara ve modern insanın dünyasına kazandırma yolunda hep birlikte çalışalım. Hedef anlamı çoğaltma, hayallerimizi zenginleştirerek düşüncelerimizin çağrışım alanını genişletme yolunda güç birliği edelim. Yoksa kasıtlı olarak yürütülen politikalara eşlik ederek nesilleri ecdadını anlamaktan aciz topluluklara dönüştürmek işten bile değil. Bir anlık görmeyi, anlayarak okumaya tercih eden gençler geleceği inşa edemez. Sorumlusu olmadığı halde, benim onların sınav kâğıtlarında görerek kahrolduğum cümleler; hayal ve rüyalardan mahrum, yaratıcılığın yanından bile geçmeyen ifadeler, size hiç denk düşmüyor mu? Tabii okuduğunu anlayarak anladıkları üzerinde düşünüp ilham alan ve bunları sözlü ve yazılı olarak hayata geçiren nesiller hayal olarak mı kalsın? Cumhuriyetimizin 100.Yılında toplumda oluşacak aydınlanmanın kıvılcımı ve hareket fişeği nereden ateş alacak?

Bu problemlerin ve soruların hepsini çözdük diyelim, bunlardan sonra sırada edebiyat tarihi derslerimizi edebî açıdan destekleyen metinlerin nasıl çözümleneceği meselesi geliyor. Bunun için gelenekte var olan ve ancak uzman bilgisiyle yürütülmesi gereken klâsik metin şerhi usulleri, yukarıda sorgulanan kelime işçiliğini öğretmeye ve öğrenmeye yetecek mi? Yılların tecrübesiyle cevabım hayır. O zaman bu metinleri çağdaş okuma yöntemleriyle okumak gerektiği açık ve net. Dil derslerinde edinilen tarih ve gramer bilgilerini doğrudan doğruya bu alanda kullanmaya ihtiyaç var. Şair ve yazarın söylemini bütün olarak sorgulayan dilbilimsel üslûp çalışmalarına, hem tasvirî hem de tekevünü üslûp bakımından hız vermek zorundayız. Ben yıllardır hem lisans hem de lisansüstü derslerimde ve yürüttüğüm tez danışmanlıklarında bu yolu izliyorum. Gençlere bütün öğrendiklerini, bir ideal mesleği olarak benimsemeleri gereken eğitimde öğretmek üzere öğrenmelerini tavsiye ederken onların disiplinlerarası bir çalışmayı benimsemelerinin şart olduğunu özenle vurguluyorum. Aksi takdirde her öğrenilenin, uygulamada hayat bulan bir bilgi seviyesine ulaşmadan, yamalı bohça misali zihinde kalmasının olumlu bir sonucu olamaz. Metnin yorumunda öğrendikleri arasında önce analiz, daha sonra da eskilerle yenileri sentezleyerek o bilgiyi kullanışlı hâle getirmeden yol almak mümkün değildir. Bu sebeple onlara vazife olarak verdiğim metni her şeyden önce eski harflerle kendi el yazılarıyla yeniden yazmalarını; ardından metni en az dört kez sesli olarak okuyarak içinde en fazla Arapça ve Farsça kural ve kelime geçen bir beyit üzerinden metnin vezni doğru olarak bulup tefilelerini takti etmeleri gerekir. Bu işlemin ardından nazım şeklinin gerektirdiği şekilde kafiye ve varsa ikinci bir unsur olarak redif ve redifin türü tespit edilir. Redifin hangi dile ait olduğu veya Türkçe ise etimolojisi verilerek her beyitte kazandığı anlam üzerinde özenle durulmalıdır. *İstikakçinin Köşesi* adlı eserinde Prof. Dr. Şinasi Tekin Hocamızın Klâsik Türk şiirinde redif olarak kullanılan yaz- fiilinin etimolojisi üzerinden tuttuğu yol yeterince ufuk açıcudur. Bu kelimeler alanımıza has terimlerdir ve benim dersimi alan duyarlı öğrenciler bunlara hâkimdir, çünkü onlar hem 'metodun milliyeti olmadığını' hem de 'her bilim alanının kendi terimleriyle öğrenilmesi gerektiğini' kavramışlardır. Artık sıra metnin çevriyazı alfabetiyle yazılmasına gelmiştir. Bunun için de Osmanlı Türkçesi derslerinde verilen transkripsiyon alfabeti bilgisi son derece önemlidir. Vezin doğru bulunduğu Arapça ve Farsça kelimelerde değil, ama çoğunlukla Türkçe kelimelerde ortaya çıkan okuma zorlukları ise Eski Anadolu Türkçesi ve gramer bilgisi ile aşılabilmektedir. Arapça ve Farsça izafet terkihi kurallarının bilinmesi de bir zaruret olarak karşımızdadır ve bunlar da doğal olarak önce Türkçede belirtili isim tamlamasının iyi kavranılmış olmasına ve izafet terkihinin de bunun tersi istikametinde işlediğinin bilinmesine bağlı olarak son derece kolay bir şekilde çözülebilir. Metinde geçen kelimelerin anlamları bulunup kelime defterine ve terkipler de metindeki anlamı üzerinden tanımlanarak beytin altına yazılmalıdır. Beyitler sırasıyla sahip oldukları anlatım şemasına göre işlenerek diğer adımlara geçilir. Anlatım şeması, Roman Jacobson'un bir dilsel bildirişim için belirlediği temel öğeler üzerinden beyte uygulanarak hazırlanır. Bunlar sırasıyla: Gönderici- Özne-Mesaj-Nesne-Alıcı şeklinde aynı düzlemde yazılarak şematize edilmelidir. Bir başka ifadeyle metin eylem plâni olarak da

nitelenebilecek bu plân, incelenen beytin üç temel ögesine cevap verecek niteliktedir ve bunlar şerhin en önemli adımıdır. Bu ögeler üç adımda çözümlenir. Bunlar: Ne diyor?; Ne demek istiyor?; Nasıl diyor adımlarına kapı açar. Ne diyor? adımı beytin anlamlı bir nesir cümlesine dönüştürülmesi söz konusudur. Bu cümle şiir dilinin doğası gereği sentaksı bozuk olan yapısının Türkçe kurallı bir nesir cümlesine dönüştürülmesidir. Bu işlem sırasında incelenen metnin gazel olması hâlinde, birinci beyitte *aa* kafiyesi gereği tırnak içinde, birbirinden noktayla ayrılan iki nesir cümlesi söylenir. İkinci beyitte ise kafiyenin *ba* olması sebebiyle bu defa yine tırnak içinde, aynı yüklemle bağlanan ve birbirinden virgülle ayrılan iki cümle söylenmelidir. İşlem gazelin diğer beyitlerinde de kafiyeye uygun olarak *ca*, *da*, *ea* şeklinde devam eder. Yine bu işlem sırasında varsa anlamı kendi içinde tamamlanmayıp diğer beyitte devam eden merhun beyitler de tespit edilmeli, hiçbir ek ve harf bile ihmal edilmemelidir. Ne demek istiyor? sorusunun karşılığı olan ikinci öge için bütün beyitlerin söylemi analiz edilerek Klâsik Türk şiir geleneğinde neyi karşıladığına geniş olarak bakılmalıdır. Bu konularda rehberimiz metin şerhi alanında yazılan, bu edebiyatın mazmun ve mefhumlarını açıklayan, ansiklopedik şiir sözlükleri ve Osmanlı şiir kılavuzu gibi eserlerdir. Bu konularla ilgili literatür ders izlenmesinde de yazılarak okunacak kitaplar ve ders kitabı şeklinde dönem başında öğrencilere duyurulur. Meselâ sevgilinin güzellik unsurlarından olan saçın şekil, renk, koku ve işlevinin karşıladığı anlam zenginliği gibi unsurlar bu kabildir. Yine beyitteki tipoloji ve üçgensel aşk bağlamında sevgili-âşık-rakip gibi unsurların benzetileni olan unsurların tespiti ile bunların tabiattaki veya tasavvufî söylemdeki karşılıkları da bu çerçevede söz konusu edilir. Beşerî olarak sevgili/sultan; âşık/köle-bende; âşığın gönlü bir ülke; âşığın sevgilinin kendisine aldırmağından hareketle varlığına hükmettiği rakibin bayağı varlıklar olarak düşünülmesi (eşek, it, domuz, dev vb.) gibi pek çok bilgi bu kapsamdadır. Tasavvufî mânâ bakımından ise üçgen bu defa Tanrı-sâlik-nefs arasında şekillenir veya tabiatta gül-bülbül-diken üzerinden çözümlenir. Buna benzer geleneğin içinde yer alan binlerce bilgi, mazmun ve anlatı araştırılıp beytin anlamına ulaşılır. Öğrenciyi bu zorlu yolun çıkmazlarından selamete ulaştıracak olan güç, öğretmen bilgi, donanım ve yönlendirmelerinde gizlidir. Üçüncü öge olan nasıl diyor? sorusu ise belâgat ilmi içinde yer alan edebî sanatlardır. Teorik olarak giriş dersinde verilen bu sanatlar beyitler etrafında örnekler üzerinden gösterilerek izah edilir. Metin incelemesi böylece tamamlanarak öğrencinin zihninde bir edebî tenkit ve estetik beğeni oluşturulur. Bu işlemlerin hepsi metnin yazıldığı dönem kadar, metni üreten sanatkârın bağlı bulunduğu mektep, muhit ve sanat algısı üzerinden gerçekleştirilir. Bu defa da işin içine şair veya yazarın biyografisi dâhil olur. Bunun için de öğrenci, bilim alanının edebiyat tarihi ve tezkirelerine; akademik olarak hazırlanan monografik çalışmalara yönlendirilir. Bunlara poetik çalışmaları ve şiir tahlili kabilinden eserleri de eklemek gerekir. Söyleneyecek ve anlatılacak çok şey var, ama hepsini söylemenin bu yazının hacmini zorlayacağını düşünüyorum.

Sonuç olarak öğreticinin varlığı kadar öğrenecek olanların da ilgi ve samimi yaklaşımını gerektiren Klâsik edebiyat eğitiminin zorlu yolculuğu, daha nice yüzyıllarda gelenekteki usuller ve modern okuma yöntemleriyle desteklenerek sürüp gidecektir. Bu bilim alanının bir öğreticisi olarak merkezde ister öğretmen isterse öğrenci olsun, başarıya giden yolun engellerinin sevgiyle kaldırılması hâlinde öğrenmenin, ortak bilgi üretmenin keyfi ve edebî zevkin tesisinin her şeye rağmen mutlaka gerçekleşeceğine inancım tam ve öğretme hayallerimden asla vazgeçmeyeceğim. Benim için yüksek bir ideal olan bu yolda, bazen yalnız ve çaresiz olduğum düşüncesine kapılmıyor da değilim, ancak etrafımda eğitim ve inancından emin olduğum gençler çoğaldıkça, hayallerimin onlar tarafından geleceğe taşınacağına dair güvenim de yeniden filizlenerek artıyor.